

הרי זה דומה לגולן ההולך במדבר, שאין לו ממי לגזול, כלום בגלל זה אין הוא נקרא גולן? הלא בבואו ליישוב יגזול ויגזול!.

עיר שאין בה כנסיה

היה אומר: "אומרים שסלובודקה זכתה לשתי ישיבות ("כנסת בית יצחק" ו"כנסת ישראל") מפני שהיא גובלת עם גרמניה, אשר בבירתה, ברלין, פרצה ההשכלה, דאגה איפוא ההשגחה להקים מבצר של תורה בסלובודקה בתור עיר העומדת על הגבול*), אבל לפי האמת זכתה סלובודקה לשתי ישיבות בגלל זה שאין שם כנסיה".

והיה מצביע על דברי חז"ל על הפסוק: "כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה'" (שמות ט', כ"ט) — "מן העיר — אבל בתוך העיר לא התפלל לפי שהיתה מלאה גילולים" (רש"י במקום), ועל דברי חז"ל על הפסוק: "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות" (מלאכי ג', ד') — "כימי הבל שלא היתה עבודה זרה בימיו" (מדרש רבה ויקרא פ"ו, ד').

והיה מספר בשם רבו, שאביו הגאון ר' יוסף דוב, נקלע פעם למקום אחד ואמר: "אני מרגיש כאן טומאה". לאחר מכן נודע שבמקום זה עמדה כנסיה (לפי נוסח אחר: היה שם בית קברות של גויים). והסביר ר' ברוך דוב: "לא שהגאון ר' יוסף דוב ידע זאת מתוך רוח הקודש ששרתה עליו, אלא מתוך הרגשה עדינה שאדם מגיע אליה כאשר נפשו מזדככת". והוסיף: "גם מורי (הגר"ח"ס) היה מחונן בהרגשה עדינה זו".

ואמר: מספרים על הגאון ר' אליהו רגולר שיצא מסלובודקה

(*) משל לממשלה שמעמידה משמר של חיילים במקום מסוים, אפשר לייחס כמה סיבות לזה, או שכאן מבצר, או שכאן נמצאים מחסנים של ציוד צבאי וכיוצא בזה. אבל משרואים שלא זה ולא זה, יש להחליט שבודאי כאן הגבול או נקודה אסטרטגית חשובה.

קכט

לקאליש, שם נתקבל לרב, והיה אומר שלא הצליח בתורה בקאליש
כמו בסלובודקה בגלל זה שבקאליש היו כמה כנסיות.

כבוד התורה

פעם התאונן על ירידת כבוד התורה מדור לדור וסיפר שכשנפגש
עם הגאון הרידב"ז (אב"ד סלוצק ובעל פירוש הרידב"ז על הירושלמי)
נד לו הרידב"ז על שלא זכה לראות בכבוד התורה בדור שלפניו.
היה מספר, שבדורו היתה כל עיר ועיר מלאה חכמים וסופרים
ושאפשר היה למנות בדור זה אלף גאונים, ובעירה קטנה התגוררו
גאוני התורה. והיה מסיים: "בני היקרים (קינדערלעך), אני עוד
זכיתי לראות גאונים וצדיקים!"

ופעם התחמם בשעת ההספד על אחד מגאוני הדור ואמר
על הפסוק: "ורוח קדשך אל תקח ממנו" — "אלו גדולי התורה
שבדור" (*).

המנצחים במלחמה

סיפר: בבריסק, בימי כהונתו של הגר"ח"ס, קיים חוג מסויים
הצגת חוכא וטלולא על הנושא "צבא עברי".
לפני צאת הצבא למלחמה הכריז המפקד: "מי האיש אשר בנה
בית חדש ולא חנכו, ילך וישוב לביתו, פן ימות במלחמה ואיש אחר
יחנכנו". מיד קמו אלף חיילים, הצדיעו ועזבו את המערכה.
קם מפקד שני והודיע: "ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו
ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו". הלכו להם
כעוד אלפיים איש.

(*) בהספדו על הגאון ר' משה מרדכי אפשטיין זצ"ל הרבה לבכות
ואמר: "אז מען הערט ס'אין נפטר געווארן אזא גאון וצדיק, דארף מען
דאך שווארץ ווערן ווי קויל" ("מששומעים על פטירתו של גאון וצדיק שכוה
צריכים להשחיר כפחם").

קל